

Damià Amorós Albareda. *Comissari 2017 Any Alabastre Sarral*

100 anys d'alabastre a Sarral

La màgica llum de l'alabastre, a Sarral. Isidre Magre, artesà de l'alabastre al seu taller de Sarral.
A la pàgina dreta: Retaule major de Santa Maria de Poblet, de Damià Forment i taller (1527-1529) Fotos: RLM.

La relació entre les sarralenques i els sarralencs amb l'alabastre, explotat en algunes ocasions com a guix, ve de lluny. Tradicionalment s'ha esmentat l'època romana com a punt d'inici de les extraccions de guix i alabastre per nodrir la ciutat de Tàrraco. Malgrat aquesta tradició popular, no existeixen proves reals d'aquesta explotació.

Durant l'edat mitjana, Sarral utilitzà les pedreres per a la realització de guix. Està documentat que l'any 1180, gràcies a un privilegi d'explotació concedit pel rei Alfons I el Cast, el monestir cistercenc de Santes Creus extreia guix de Sarral. Des del segle XII, i fins entrat el segle XV, va continuar la utilització de guix de Sarral per a la construcció d'edificis.

No serà fins a la primera meitat del segle XVI, més concretament el 1527, quan Damià Forment (València, c.1480 - Santo Domingo de la Calzada, 1540) va iniciar l'extracció d'alabastre de Sarral amb finalitats artístiques. Amb aquest material, Forment realitzà el retaule major de l'església del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet.

Taller d'alabastre de Víctor Arcangioli, Sarral.
Fotografies antigues: Arxiu Municipal de Sarral.

A partir d'aquest moment, l'alabastre de Sarral augmentà el seu prestigi i es va iniciar l'explotació de les pedreres per a aquesta finalitat. Autors com Gil de Medina (s. XVI), primer escultor establert a Sarral amb el seu taller; Martín Díez de Liatzasolo (Alkiza, Guipúscoa, c.1500 - Barcelona, 1583), i les famílies Bonifaç, Grau i Espinalt (dedicats a la comercialització i elaboració d'escultura d'alabastre) són alguns dels artistes relacionats amb Sarral i l'alabastre durant els segles XVI, XVII, XVIII i primeres dècades de segle XIX.

Durant el segle XIX són conegudes les extraccions de pedra de Sarral per a realitzar grans construccions, però no amb alabastre sinó amb guix. Precisament un d'aquests carregaments de guix és el que van trobar un francès, Maurice Raud, i un italià, Victor Arcangioli, a l'estació de França de Barcelona.

Raud i Arcangioli marxaven dels seus respectius països fugint de la primera Guerra Mundial. Embarcats en un vaixell rumb a Nova York, abandonaren l'empresa a Cadis, des d'on viatjaren fins a Barcelona. En aquesta ciutat van fixar-se en un carregament d'alabastre, utilitzat per fer guix, en un tren. Decidiren

Alabastre de Sarral al món

Des de l'inici de l'explotació de les pedreres d'alabastre de Sarral amb finalitats artístiques per part de Damià Forment, molts han estat els artistes i artesans que han treballat amb aquest material. Algunes d'aquestes obres es llisten a continuació:

- **Damià Forment i taller.** Retaule major del monestir de Santa Maria de Poblet (1527-1529).
- **Gil de Medina.** Sant Cristòfol al Museu Diocesà de Barcelona (1545).
- **Andreu Ramírez.** Retaule del Sant Sepulcre del monestir de Poblet (1580).
- **Pere Ostris.** Dormició de la Mare de Déu al monestir de Santes Creus (1561).
- **Isidre Espinalt Serra-rica.** Sant Sopar per a la cartoixa d'Escaladei (actualment al MNAC, 1695).
- **Lluís Bonifaç.** Sant Sebastià per accedir com acadèmic a la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid (1763).
- **Maurice Raud.** Aplicació artística d'alabastre de Sarral al Palau Nacional de Barcelona (1928-1929).
- **Josep Maria Jujol.** Reforma de l'església parroquial de Guimerà (1939).
- **Domènec i Roura.** Retaule de l'església de Sant Joan de Lleida (1944).
- Liceo San José al Salvador (1952).

Resulta impossible detallar la gran quantitat de treballs amb alabastre que s'han produït amb pedra de Sarral o en els mateixos tallers sarralencs. Des de principis del segle XX, l'exportació a Amèrica, Europa i Àsia ha esdevingut un fet habitual per la indústria sarralenca.

Dormició de la Mare de Déu, en una capella del claustre del Monestir de Santes Creus, de Pere Ostris (1561)
Fotografia: Elena Milà Fortuny.

Sarralencs a una pedrera d'alabastre (c.1955) · Camió amb una gran pedra d'alabastre de Sarral (c.1955)
Altar del Roser al temple del Sagrat Cor de Vistabella, obra de l'arquitecte Josep M Jujol, realitzat per Alabastre Raud de Sarral (c.1923) Fotografia: JMRV.

procés per treballar a Sarral amb pedra d'alabastre procedent d'altres localitats.

La crisi econòmica dels anys 90 i la no evolució en el disseny i presentació del producte, sumat a la manca d'innovació en el sector, provocaren una davallada i desaparició de moltes de les indústries sorgides al llarg del segle XX. L'arribada del segle XXI marca una necessària renovació en el sector. Noves oportunitats comercials, un treball més acurat, un disseny innovador i noves aplicacions per a un mineral que ha donat fama internacional a Sarral.

Aquest any 2017 Sarral vol commemorar els 100 anys de l'arribada de Raud i Arcangioli i l'obertura del primer taller d'alabastre modern. Gràcies a aquests dos personatges i a la resta de veïnat que seguí la seva empenta, Sarral ha aconseguit esdevenir la capital nacional de l'alabastre. ■

consultar-ne la procedència, fet que els va portar fins a Montblanc, i posteriorment a Sarral, on s'establiren.

Van crear el primer taller d'alabastre modern el mateix 1917, conjuntament amb un empresari local. Iniciaren, també, l'explotació de noves pedreres i crearen llaços comercials amb diferents interlocutors. Tot i això, la societat no prosperà i abans de 1920 ja estava tancada. Malgrat aquest mal inici, Raud i Arcangioli obriren d'altres tallers, que en diferent mesura, aconseguiren tirar endavant.

La presència sarralenca a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i la presentació de nous dissenys, juntament amb una professionalització dels treballadors i l'arribada de nous escultors a Sarral, revifaren la flama de l'alabastre. L'inici de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) no estroncà, especialment, la producció de manufactura d'alabastre, com sí que va passar en altres indústries properes. Només es van aturar els tallers

durant la segona meitat del 1938 i els primers mesos del 1939.

La destrucció de gran part del patrimoni artístic i cultural de moltes esglésies provocà que l'alabastre de Sarral fos escollit per molts artistes per a la creació de nous retaules i la restauració i recuperació de molts d'altres. Aquesta situació, sumada a una bona acollida en el mercat nacional i estatal de les novetats en decoració presentades pels tallers i indústries sarralencs, incitaren a la creació de nous tallers.

Una segona edat d'or per a l'alabastre de Sarral i la seva indústria fou l'arribada del turisme a les costes catalanes. Aquest fet augmentà encara més la demanda d'alabastre en forma de làmpada, columna de suport o record, fet que provocà un augment molt gran del nombre de tallers i indústries dedicades a l'alabastre. Un total de 20 tallers i uns 500 treballadors foren el cel que ocupava Sarral durant les dècades dels 60, 70 i 80. Durant aquest període s'inicià el

Descubreix els
SECRETS
que amaga la varietat del Trepot
Pallid de Trepot

FUNDADA 1907
Portell
Vins i Caves
www.cava-portell.com - cavaportell@covisal.es

VINÍCOLA DE SARRAL, SCCL
AGROBOTIGA DE SARRAL: Av. de la Conca, 33 - 43124 SARRAL - Tel. +34 977 890 031
AGROBOTIGA DE MONTBLANC: Muralla Sta. Tecla, 54 - 43400 MONTBLANC - Tel. +34 977 863 206